

ANA TEMA¹

6. Madde (Ceza Yönü)

Video Konferans Yoluyla Yapılan Duruşmalar

(Son Güncelleme Tarihi: 28.02.2025)

Giriş

Mahkeme, bugüne kadar, duruşmaların video konferans yoluyla yapılmasına ilişkin konularda Sözleşme'nin 6. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı açısından karar verme fırsatını pek bulmamıştır. Bununla birlikte, Mahkemenin içtihatlarında bu konuda bir dizi kılavuz ilkeler sunulmaktadır.

Marcello Viola /İtalya, 2006, § 67 kararında, bir sanığın duruşmaya video konferans yoluyla katılmasına ilişkin Mahkemenin içtihatlarının temel ilkeleri belirtilmiştir:

- Sanığın duruşmaya video konferans yoluyla katılması, tek başına, Sözleşme'ye aykırı değildir;
- Bununla birlikte, her bir somut olayda bu tür bir tedbirin uygulanması, meşru bir amacı izlemelidir ve
- Söz konusu tedbirin uygulanmasına ilişkin koşullar, Sözleşme'nin 6. maddesiyle belirlendiği şekliyle, savunma haklarına saygı gösterilmesi gereklilikleriyle uyumlu olmalıdır.

Mahkeme, yukarıda belirtilen ilkeleri içtihadında sistematik olarak uygulamaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, ilgili usuli güvencelere saygı duyulmasını sağlama gerekliliği üzerinde durmaktadır. Mahkeme özellikle sanığın yargılamayı takip edebilmesi, teknik engeller olmaksızın dinlenebilmesi ve avukatıyla etkin ve gizli bir şekilde iletişim kurabilmesi gerektiğine karar vermiştir (*Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 83).

Duruşmaların Video Konferans Yoluyla Yapılmasını Haklı Gösteren “Meşru Amaçlar”

Bir mafya üyesinin tabi olduğu özel cezaevi rejimi nedeniyle temyiz duruşmasına video konferans yoluyla katılmasıyla ilgili olan *Marcello Viola /İtalya*, 2006 davasında, Mahkeme, bu tedbirin yani kamu düzeninin sağlanması, suçun önlenmesinin yanı sıra tanıklar ile suç mağdurlarının yaşam, özgürlük ve güvenlik haklarının korunması gibi Sözleşme kapsamındaki meşru amaçları izlediğine karar vermiştir (§ 72).

Aynı davada Mahkeme, adli yargılamalarda “makul süre” gerekliliğine uyulmasının da meşru bir amaç olduğu kanaatine varmıştır. Mahkeme, video konferansın aynı zamanda tutukluların nakledilmesiyle ilgili süreyi azaltmayı ve böylece ceza yargılamalarını kolaylaştırmayı ve hızlandırmayı hedeflediği

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

kanaatine varmıştır (*ibidem*).

Mahkeme, *Alppi /Finlandiya* (k.k.), 2023, §§ 21-22 davasında, video konferans kullanımının, COVID-19'un yayılmasının azaltılmasına dayanan meşru amacı izlediği kanaatine varmıştır.

Bununla birlikte, Mahkemenin içtihatlarından, yetkili ulusal makamların, bir sanığın duruşmaya video konferans yoluyla katılmasına karar vermesi durumunda, yeterli gerekçe sunması gerektiği anlaşılmaktadır. Mahkeme, *Medvedev /Rusya*, 2017, (§ 30) davasında, Moskova'da tutuklu bulunan başvuranın, Moskova'da yapılan temyiz duruşmasında bizzat hazır bulunma imkânı bulamadığını ve Hükümetin, başvuranın mahkeme salonunda hazır bulundurulmasını sağlamak yerine duruşmaya video konferans yoluyla katılması yönündeki seçimini haklı göstermediğini tespit etmiştir.

Duruşmada Hazır Bulunma

İlk derece mahkemelerindeki duruşmalar:

Mahkeme, ilk derece mahkemelerindeki duruşmaların video konferans yoluyla yapılmasına yönelik henüz özel ilkeler geliştirmemiştir. Bununla birlikte, *Marcello Viola /İtalya* davasında geliştirilen yukarıda belirtilen ilkeler bu bağlamda da uygulanmaktadır (*Asciutto /İtalya*, 2007, §§ 62-72). Ayrıca video konferans yoluyla gerçekleştirilen temyiz duruşmasıyla ilgili olan *Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010, § 96 davasında, Mahkeme, adil yargılanma kavramının, ilke olarak, ilk derece mahkemesinde sanığın duruşmaya katılabilmesi anlamına geldiğine karar vermiştir. Halbuki, Mahkemenin içtihatlarından, bazı durumlarda, duruşmaya video konferans yoluyla katılmanın, sanığın duruşmaya etkin bir şekilde katılmasını sağlamaya yönelik bir tedbir olabileceği anlaşılmaktadır (*Bivolaru /Romanya (no. 2)*, 2018, §§ 138-139 ve 144-145; *Dijkhuizen /Hollanda*, 2021, § 56).

6. maddenin, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sanığın yargılamaya etkin bir şekilde katılma hakkını tanıdığının da hatırlatılması gerekmektedir (*Murtazaliyeva /Rusya* [BD], 2018, § 91). Bu imkân, ilke olarak, diğer hususların yanı sıra, yalnızca yargılamaya katılma hakkını değil, aynı zamanda duruşmayı dinleme ve izleme hakkını da içermektedir. Dolayısıyla mahkeme salonundaki ses düzeninin kötü olması ve işitme ile ilgili güçlüklerin yaşanması, 6. madde kapsamında sorunlara yol açabilmektedir (*Stanford /Birleşik Krallık*, 1994, §§ 26 ve 29).

Temyiz duruşmaları:

Mahkeme, temyiz duruşmaların video konferans yoluyla yapılmasıyla ilgili bazı davalarda karar vermiştir (*Marcello Viola /İtalya*, 2006; *Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010; *Choulepev /Rusya*, 2008; *Medvedev /Rusya*, 2017; *Slashchev /Rusya*, 2012; *Alppi /Finlandiya* (k.k.), 2023).

Mahkeme, *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009 davasında, 6. maddenin, temyiz mahkemesinin tam yargı yetkisine sahip olduğu durumlarda bile, her zaman bizzat hazır bulunma hakkı gerektirmediğini hatırlatmıştır (§ 77). Sonuç olarak Mahkeme, video konferans kullanımının, tek başına, 6. maddenin ihlaline neden olmadığını vurgulamıştır.

Mahkeme, sanığın mahkeme salonunda fiziksel olarak bulunmasının açıkça arzu edilir olduğu, ancak bunun tek başına bir amaç teşkil etmediği ve amacının daha genel olarak yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını sağlamak olduğu kanaatine varmaktadır (*Golubev /Rusya* (k.k.), 2006).

Bazı durumlarda Mahkeme, sanığın duruşmaya video konferans yoluyla katılmış olmasının, duruşmada hazır bulunma hakkının ihlaline neden olup olmadığı hususunu ayrı olarak incelememektedir. Örneğin, *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 94 davasında, Mahkeme, temyiz duruşması sırasında video konferans kullanımına ilişkin şikâyetin, söz konusu duruşma boyunca avukat yardımının alınmamasıyla ilgili şikâyetle büyük ölçüde örtüştüğü sonucuna varmıştır. Sonuç olarak Mahkeme, başvuranın temyiz duruşmasına video konferans yoluyla katılmasının, somut olayın koşulları bakımından, 6. madde ile uyumlu olup olmadığı hususunun ayrı olarak incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir (ayrıca bk. *Ichetovkina ve diğerleri /Rusya*, 2017, § 45).

Mahkeme, *Alppi /Finlandiya* (k.k.), 2023, §§ 18-24 davasında, üç hâkimden birinin (o sırada COVID-19

salgınıyla ilgili nedenlerden dolayı karantinada bulunan) video konferans yoluyla katıldığı temyiz duruşmasının, esasen ilgilinin suçluluğunun daha önceden tespit edilmiş olmasına rağmen, cezanın belirlenmesine ilişkin daha teknik nitelikteki hukuki konularla ilgili olduğunun üzerinde durmuştur. Dolayısıyla Mahkeme, 6. maddenin 1. fıkrası açısından başvuran tarafından ileri sürülen şikâyeti dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddetmiştir.

Avukat Yardımı Alma Hakkı

Mahkemenin içtihatlarına göre, sanığın duruşmaya video konferans yoluyla katılması halinde, avukat yardımı alma hakkı özel bir önem taşımaktadır (*Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 92):

- Mahkeme, birçok davada, adaletin menfaatlerinin, adil bir yargılamadan yararlanabilmek için, video konferans yoluyla mahkeme huzuruna çıkan başvuranların, özellikle duruşmaya savcılık temsilcisinin katılması durumunda, bir avukat tarafından temsil edilmelerini gerektirdiğine karar vermiştir (*Choulepov /Rusya*, 2008, §§ 34-36 ve 57; *Slashchev /Rusya*, 2012, §§ 57-58; *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 92);
- Mahkeme, *Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010 davasında, duruşmaya video konferans yoluyla katılan sanığa, avukatla görüşmesi için gerekli zaman ve imkânların sağlanmasının gerekliliğini vurgulamıştır (bk. *aksi yönde (a contrario)* bir karar için, başvuranların avukatlarının duruşma salonunda hazır bulunduğu *Marcello Viola /İtalya*, 2006 ve *Golubev /Rusya* (k.k.) 2006 davaları);
- Bu bağlamda Mahkeme, aynı zamanda sanığın üçüncü bir kişinin duymayacağı bir şekilde avukatıyla görüşmesi hakkının, Sözleşme'nin 6. maddesinin 3. fıkrasının c) bendinden doğan adil yargılanmanın temel gereklilikleri arasında yer aldığına hükmetmiştir. Sözleşme'nin amacının somut ve etkili hakların korunmasından ibaret olmasına rağmen, bir avukatın müvekkiliyle gözetim altında olmadan görüşmemesi ve müvekkilinden gizli talimatlar alamaması durumunda, avukat yardımı, büyük ölçüde faydasını kaybedebilecektir (*Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010, §§ 97, 102 ve 104; *Medvedev /Rusya*, 2017, § 30; *Zagaria /İtalya*, 2007).

Önemli Örnekler

- *Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010 – Başvuranın davasını başka bir avukat tarafından hazırlanan bir savunmaya dayalı olarak savunmak zorunda kalan resen görevlendirilen avukatla, temyiz duruşması öncesinde birebir iletişimin kurulmaması (6. madde: ihlal);
- *Marcello Viola /İtalya*, 2006 – Sanık temyiz duruşmasına video konferans yoluyla katılmıştır (6. madde: ihlal yok);
- *Golubev /Rusya* (k.k.), 2006 – Sanık, temyiz yargılamasını görüntülü iletişim sistemi aracılığıyla takip etmiş, duruşmada bizzat hazır bulunma talebinde bulunmamış ve iki avukatının katıldığı duruşmanın yapıldığı sırada video konferans kullanılmasına itiraz etmemiştir (açıkça dayanaktan yoksun);
- *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009 – Başvuran, temyiz duruşması sırasında resen görevlendirilen bir avukatın yardımından yararlanmamıştır; öte yandan, temyiz duruşmasının incelemesi video konferans yoluyla gerçekleştirilmesi nedeniyle, işitme sorunlarının, temyiz duruşması sırasında tartışmalara katılmasını ve kendisini etkili bir şekilde savunmasını engellediğini ileri sürmüştür (6. madde: ihlal);
- *Khachapuridze ve Khachidze /Gürcistan*, 2024 – Başvuranlar, video konferans yoluyla katıldıkları kendilerine ilişkin davanın duruşmasından, düzen bozucu olduğu düşünülen davranış ve ifadeleri nedeniyle çıkarılmışlardır. Başvuranlar, daha sonra avukatları tarafından temsil edilmişlerdir. Başvuranların, duruşmaya video konferans yoluyla uzaktan katılmış olmaları nedeniyle, ilk derece mahkemesi, başvuranların düzen bozucu davranışlarına, onları duruşmadan tamamen çıkarmadan (örneğin mikrofonlarını kapatarak) başka tedbirlerle karşılık verebilirdi. Mahkeme, bu unsurları göz önünde bulundurarak, ilk derece

mahkemesinin, başvuranların yargılamanın geri kalan kısmından tamamen çıkarılmalarını yeterince gerekçelendirmedeği kanaatine varmıştır (6. madde: ihlal).

Genel İlkelerin Özeti

- *Marcello Viola /İtalya*, 2006, § 67;
- *Sakhnovski /Rusya* [BD], 2010, §§ 94-98; ayrıca bk. *Medvedev /Rusya*, 2017, § 24.

Aleniyet

Duruşmaların video konferans yoluyla yapılması, adli yargılamaların kamuya açık olmasını güvence altına alma gerekliliği açısından sorun teşkil edebilmektedir. Mahkemenin içtihatlarına göre, bir yargılamanın aleniyet koşulları, ancak kamunun duruşmanın yapılacağı tarih ve yer konusunda bilgi edinebilmesi ve söz konusu yerin kamu tarafından kolayca erişilebilir olması halinde yerine getirilebilir. Birçok durumda, bu koşullar, duruşmanın izleyicileri kabul edebilecek kadar yeterince büyük bir mahkemenin duruşma salonunda yapılmasıyla yerine getirilmektedir. Buna karşın, bir yargılamanın olağan bir mahkeme salonu dışında ve özellikle kamuoyunun ilke olarak erişiminin olmadığı bir yerde yapılması, duruşmanın aleniyeti açısından bir engel teşkil etmektedir. Benzer durumda, Devletin, kamuoyunun ve medyanın duruşmanın yeri hakkında usulüne uygun olarak bilgilendirilmesini ve duruşmaya etkin bir şekilde erişebilmesini sağlamak amacıyla telafi edici tedbirler alma yükümlülüğü bulunmaktadır (*Riepan /Avusturya*, 2000, § 29; *Hummatov /Azerbaycan*, 2007, § 144).

Bir yargılama uzaktan yürütüldüğünde, dosyaya erişim ve delillerin açıklanması açısından da bir sorun ortaya çıkabilir. Mahkeme, sanığın dosyaya kendisinin erişmesinin zorunlu olmadığına, dosyadaki unsurlar hakkında müdafileri aracılığıyla bilgi edinmesinin yeterli olduğuna karar vermiştir (*Kremzow /Avusturya*, 1993, § 52). Ancak, bir sanığın dosyaya erişiminin kısıtlanması, hiçbir şekilde delil unsurlarının ihtilaf konusu duruşma öncesinde sanığa sunulmasını ve sanığın, avukatı aracılığıyla, savunmasında bu delillerle ilgili görüş dile getirebilmesini engellememelidir (*Öcalan /Türkiye* [BD], 2005, § 140). Sanığa kendini savunma imkânı tanındığında, sanığın dosyaya erişiminin reddedilmesi, savunma haklarının ihlali olarak değerlendirilmektedir (*Foucher /Fransa*, 1997, §§ 33-36). Savunmanın yapılmasını kolaylaştırmak amacıyla, sanığın dosyadaki ilgili belgelerin bir örneğini almasına veya not almasına ve bunları kullanmasına engel olunamaz (*Rasmussen /Polonya*, 2009, §§ 48-49; *Moiseyev /Rusya*, 2008, §§ 213-218; *Matyjek /Polonya*, 2007, § 59; *Seleznev /Rusya*, 2008, §§ 64-69).

Elektronik dosyalar ve elektronik verilerin iletilmesi ile ilgili olarak, savunma tarafının, neyin iletilmesi gerektiğini belirlemeye yönelik kriterlerin tanımlanması sürecine dâhil olma imkânına sahip olmasının sağlanması önem arz etmektedir (*Sigurður Einarsson ve diğerleri /İzlanda*, 2019, § 90; ayrıca bk. *Root /Almanya*, 2019, §§ 67 ve 72). Ayrıca, tespit edilen veya belirtilen verilere ilişkin olarak, sanığa bu veriler arasında arama yapma izninin verilmemesi, ilke olarak, savunmasını hazırlaması için gerekli kolaylıkların sağlanması açısından bir sorun teşkil etmektedir (*Sigurður Einarsson ve diğerleri /İzlanda*, 2019, § 91).

Sanığın video konferans yoluyla yapılan bir duruşmada hazır bulunma biçimi de, adil yargılanma hakkı açısından ilgili bir unsur teşkil edebilir. Örneğin, Mahkeme, silahların eşitliği, masumiyet karinesi ve demokratik bir toplumda mahkemelerin, kamuoyuna ve her şeyden önce sanıklara vermesi gereken güvenin önemi göz önüne bulundurulduğunda, sanığın adli yargılama sürecinde maruz kaldığı aşağılayıcı muameleyi adil yargılanma kavramı ile bağdaştırmanın güç olduğu kanaatine varmıştır (*Yaroslav Belousov /Rusya*, § 147).

İlgili (ancak farklı) Konu Başlıkları

- *Khodorkovskiy ve Lebedev /Rusya* (no. 2), 2020: §§ 506-507, 511-512: yurtdışında yaşayan tanıkların video konferans yoluyla sorgulanması (§§ 506-507 ve 511-512): 6. maddenin 1. fıkrasının ve 3. fıkrasının d) bendi: ihlal ve ayrıca bk. *Severin /Romanya*, §§ 90-94, 2024: 6.

maddenin 1. fıkrasının ve 3. fıkrasının d) bendi: ihlal yok.

Diğer Atıflar

Diğer Ana Temalar:

- [Avukata Erişim](#)
- [İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi/Dört Aylık Süre Kuralına Riayet Edilmesi](#)
- [Masumiyet Karinesi](#)
- [Adil Yargılanma Güvencelerinden Feragat Etme](#)
- [Hazır Bulunmayan Tanıklar ve Tanık Sorgulama Hakkına Getirilen Diğer Kısıtlamalar](#)

Daha Ayrıntılı Bilgi İçin:

Çalışmalar

- Fair Trials: [Safeguarding the right to a fair trial during the coronavirus pandemic: Remote criminal justice proceedings](#)
- Transform Justice: [Defendants on video – conveyor belt justice or a revolution in access?](#)
- Birleşik Krallık Adalet Bakanlığı: [Virtual Court pilot Outcome evaluation](#)
- Platform [Remote Courts Worldwide](#)

Karşılaştırmalı içtihat

- [Kanada Yüksek Mahkemesi Kararı](#)
- [Judgment of the England and Wales High Court of Justice](#) (Aile Davaları Bölümü, 5 Mayıs 2020)

Uluslararası hukuk

- [Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi'ne İkinci Ek Protokol'ün 9 ve 10. maddeleri](#) (tanıkların ve bilirkişilerin video konferans ya da telefon bağlantısı yoluyla dinlenmesi)
- [Avrupa Birliği Üye Devletleri Arasında Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi'nin 10 ve 11. maddeleri](#) (video konferans ya da telefon bağlantısı yoluyla dinlenmesi)
- [Avrupa Birliği Konseyinin 23 Kasım 1995 tarihli Uluslararası Örgütlü Suçla Mücadele Kapsamında Tanıkların Korunmasına İlişkin Kararı](#) (Tanıklara görsel-işitsel yöntemler aracılığıyla ifade verme imkânının verilmesi gerekmektedir.)
- [Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 18 ve 24. maddeleri](#) (tanıkların ve bilirkişilerin video konferans yoluyla dinlenmesi)
- [Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 32 ve 46. maddeleri](#) (video konferans yoluyla tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesi)

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

İlke Kararları:

- *Marcello Viola /İtalya*, no. 45106/04, AİHM 2006-XI (alıntılar) (6. madde: ihlal yok).

Sözleşme'nin 6. Maddesi Kapsamındaki Diğer Davalar:

- *Stanford /Birleşik Krallık*, 23 Şubat 1994, A serisi no. 282-A (6. madde: ihlal yok);
- *Golubev /Rusya* (k.k.), no. 26260/02, 9 Kasım 2006 (kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Asciutto /İtalya*, no. 35795/02, 27 Kasım 2007 (kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Zagaria /İtalya*, no. 58295/00, 27 Kasım 2007 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal);
- *Choulepov /Rusya*, no. 15435/03, 26 Haziran 2008 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal);
- *Grigoryevskikh /Rusya*, no. 22/03, 9 Nisan 2009 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal);
- *Sakhnovski /Rusya* [BD], no. 21272/03, 2 Kasım 2010 (yargılamada, bir bütün olarak değerlendirildiğinde 6. maddenin 3. fıkrasının c) bendiyle bağlantılı olarak 6. maddenin 1. fıkrası: ihlal);
- *Slashchev /Rusya*, no. 24996/05, 31 Ocak 2012 (yargılamada, bir bütün olarak değerlendirildiğinde 6. maddenin 3. fıkrasının c) bendiyle bağlantılı olarak 6. maddenin 1. fıkrası: ihlal);
- *Gennadiy Medvedev /Rusya*, no. 34184/03, 24 Nisan 2012 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal yok);
- *Medvedev /Rusya*, no. 5217/06, 27 Haziran 2017 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal);
- *Ichetovkina ve diğerleri /Rusya*, no. 12584/05 ve diğer 5 başvuru, 4 Temmuz 2017 (dört başvuranla ilgili olarak hukuki yardım sağlanmamasına ilişkin 6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal; diğer başvuranlarla ilgili olarak 6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) bendi: ihlal yok ve video konferans yoluyla katılmaya ilişkin şikâyetin ayrı olarak incelenmesine gerek olmaması);
- *Bivolaru /Romanya (no. 2)*, no. 66580/12, 2 Ekim 2018 (6. maddenin 1. fıkrası: ihlal yok);
- *Murtazaliyeva /Rusya* [BD], no. 36658/05, 18 Aralık 2018 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının b) bendi: ihlal yok);
- *Dijkhuizen /Hollanda*, no. 61591/16, 8 Haziran 2021 (6. madde: ihlal yok);
- *Alppi /Finlandiya* (k.k.), no. 15736/22, 28 Kasım 2023 (kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Khachapuridze ve Khachidze /Gürcistan*, no. 59464/21 ve 13079/22, 29 Ağustos 2024 (6. maddenin 1. fıkrası ve 3. fıkrasının c) ve d) bentleri: ihlal).